

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA KONGLOMERATU FINANSOWEGO – WZMOCNIENIE BEZPIECZEŃSTWA CZY DODATKOWE OBCIĄŻENIA^{*)}

1. CEL DYREKTYWY

Uformowanie się na rynkach finansowych konglomeratów, czyli eklektycznych struktur, w których działają powiązane kapitałowo i organizacyjnie podmioty zarówno regulowane jak i nieregulowane, spowodowało konieczność znalezienia nowych, efektywnych metod sprawowania nadzoru nad tymi podmiotami, uwzględniających złożoność ich wzajemnych oddziaływań¹⁾.

Wszeczhronny zestaw wytycznych do objęcia nadzorem ostrożnościowym podmiotów regulowanych, z uwzględnieniem panoramy otoczenia ekonomicznego, w jakich funkcjonują, zawiera uchwalona 16 grudnia 2002 r. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nadzoru uzupełniającego nad instytucjami kredytowymi, przedsiębiorstwami ubezpieczeniowymi i firmami inwestycyjnymi w konglomeracie finansowym oraz w sprawie zmian Dyrektyw Rady 73/239/EEC, 79/267/EEC, 92/49/EEC, 92/96/EEC, 93/6/EEC i 93/22/EEC oraz Dyrektyw 98/78/EC i 2000/12/EC Parlamentu Europejskiego i Rady (dalej jako Dyrektywa).

Nadzór ostrożnościowy nad instytucjami kredytowymi, przedsiębiorstwami ubezpieczeniowymi i firmami inwestycyjnymi w ujęciu indywidualnym oraz nad instytucjami kredytowymi, przedsiębiorstwami ubezpieczeniowymi i firmami inwestycyjnymi będącymi częścią grupy bankowo-inwestycyjnej lub grupy ubezpieczeniowej (tj. grup prowadzących jednorodną działalność finansową) został już w literaturze dość wszechstronnie opisany²⁾. Rozmaite opracowania, studia i artykuły opracowane pod egidą zarówno Komisji Europejskiej, jak i Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru

---

^{*)} Autorka pracuje w Narodowym Banku Polskim. Artykuł przedstawia Jej poglądy i nie wyraża oficjalnego stanowiska NBP.

¹⁾ J. Mroczek, *Nadzór skonsolidowany – problemy implementacyjne*, Biuletyn Bankowy nr 1, 1999.

²⁾ Por. L. Góral, M. Karlikowska, K. Koperkiewicz-Mordel, *Polskie prawo bankowe*, Lexis-Nexis, Warszawa 2003.

Bankowego są bogatym źródłem danych i aktualnych wskazówek metodologicznych na temat obserwacji i mierzenia wypłacalności, koncentracji ryzyka, transakcji wewnątrzgrupowych w takich grupach. Jednak metodologia nadzoru ostrożnościowego nad konglomeratami finansowymi aktywnymi na rynkach zarówno bankowo-inwestycyjnym, jak i ubezpieczeniowym w skali globalnej nadal pozostaje w fazie wstępnej³⁾.

Wprowadzony Dyrektywą nadzór uzupełniający nad instytucjami kredytowymi, przedsiębiorstwami ubezpieczeniowymi i firmami inwestycyjnymi w konglomeracie finansowym⁴⁾ dotyczy konglomeratów, których działalność finansowa w różnych sektorach jest znacząca. Oznacza to przekroczenie przewidzianych w artykule 3 Dyrektywy limitów, przede wszystkim:

- ❖ 10% średniego wskaźnika sumy bilansowej sektora do sumy bilansowej wszystkich podmiotów finansowych w konglomeracie, oraz
- ❖ stosunku wymogów z tytułu wypłacalności sektora finansowego do ogólnych wymogów z tytułu wypłacalności podmiotów finansowych w konglomeracie.

Nadzór ten objąć ma działalność finansową licencjonowaną zgodnie z przepisami sektorowymi⁵⁾. Dyrektywa nakazuje, aby organy nadzoru nad regulowanymi podmiotami finansowymi w konglomeracie zostały wyposażone w narzędzia służące do oceny ich sytuacji finansowej w skali konglomeratu, w szczególności w zakresie wypłacalności (uwzględniając eliminację wielokrotnego wykorzystania instrumentów kapitałowych – składników funduszy własnych), jak i koncentracji ryzyka oraz transakcji wewnątrz-grupowych.

Instytucje działające na rynkach finansowych wymagają nadzoru ze względu na konieczność ochrony konsumentów, stabilność systemu finansowego w skali nie tylko krajowej ale i międzynarodowej, wpływu kondycji tych instytucji na bezpieczeństwo funkcjonowania innych podmiotów gospodarczych. W celu zapewnienia stabilności finansowej banków szereg kolejnych aktów unijnych, a za nimi ustawodawstwo krajowe Państw Członkowskich, wprowadzają obowiązek utrzymywania przez banki funduszy własnych dostosowanych do poziomu prowadzonej działalności⁶⁾.

---

³⁾ Por. *Risk measurement within financial conglomerates, best practices by risk type*, Working group on economic capital models, Researches series supervision, February 2003, www.dnb.nl.

⁴⁾ Odpowiednio: (a) instytucja kredytowa, instytucja finansowa lub przedsiębiorstwo pomocniczych usług bankowych w znaczeniu określonym w Artykule 1(5) i (23) Dyrektywy 2000/12/EC; (b) przedsiębiorstwo ubezpieczeniowe, przedsiębiorstwo reasekuracyjne lub ubezpieczeniowa spółka holdingowa w znaczeniu określonym w Artykule 1(i) Dyrektywy 98/78/EC; (c) firma inwestycyjna lub instytucja finansowa w znaczeniu określonym w Artykule 2(7) Dyrektywy 93/6/EEC.

⁵⁾ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Dz.U. z 2002 r. Nr 49, poz. 447, z późn. zm.), ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.), ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 124, poz. 1151, Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959).

⁶⁾ A. Kawulski, B. Smykla, *Nadzorcze normy ostrożnościowe według znowelizowanej ustawy Prawo bankowe na tle regulacji Unii Europejskiej*, Materiały i Studia – 2002.

Wymogi kapitałowe ustanowione w stosunku do banków i monitorowanie ich przestrzegania mają być gwarancją możliwości pokrycia ewentualnych, przyszłych strat związanych z działalnością banków. Podobnie zakłady ubezpieczeniowe zobowiązane są do utrzymywania środków własnych, będących ochroną osób ubezpieczonych i posiadaczy polis ubezpieczeniowych⁷⁾.

Dyrektywa przewiduje trzy podstawowe metody wyznaczania wymogów z tytułu wypłacalności dla konglomeratu finansowego. Zważywszy, że każdy konglomerat może mieć nieco odmienną strukturę, różne proporcje działalności regulowanej do nieregulowanej, różne podmioty dominujące (regulowane, bądź nie, mające siedzibę na terytorium Unii Europejskiej lub w państwie trzecim), Dyrektywa pozostawia możliwość wyboru metody wyznaczania adekwatności kapitałowej indywidualnie dla każdego konglomeratu, dodatkowo wprowadzając obowiązek, aby organ nadzoru będący koordynatorem wobec konglomeratu finansowego dokonywał wyboru metody, po zasięgnięciu opinii innych organów nadzoru sprawujących nad działającymi w konglomeracie podmiotami regulowanymi nadzór w ujęciu skonsolidowanym, jak i wyboru podmiotu dominującego w konglomeracie.

Celem niniejszego artykułu jest próba rekapitulacji dotychczasowej wiedzy w zakresie metodologii określania adekwatności kapitałowej w konglomeracie finansowym.

Systemy mierzenia różnych rodzajów ryzyka, w tym ryzyka kredytowego i operacyjnego w skali konglomeratu finansowego są przedmiotem ożywionych dyskusji i licznych badań⁸⁾. Poszczególne instytucje funkcjonujące w konglomeracie finansowym charakteryzują się różnymi profilami ryzyka. Specyfika działalności zakładów ubezpieczeniowych powoduje że, w przeciwieństwie do banków, są one w znacznie mniejszym stopniu narażone na ryzyko utraty płynności. Metodologia pomiaru różnych rodzajów ryzyka implikuje rozwój standardów zarządzania ryzykiem i systemów kontroli wewnętrznej w samej grupie, a z punktu widzenia organów nadzoru, także określenie wymogów kapitałowych w celu zapewnienia tzw. bufora kapitałowego odpowiadającego poziomowi, w miarę możliwości, jak największego spektrum różnych rodzajów ryzyka. Jakkolwiek perspektywa stworzenia jednego modelu, obejmującego w formie zagregowanej wszelkie rodzaje ryzyk podejmowanych przez wszelkie podmioty działające w konglomeracie finansowym, wydaje się być odległą, a może

---

⁷⁾ M.in. Dyrektywa 89/299/EEC o funduszach własnych określająca wymaganą jakość i skład kapitału; dyrektywa 89/647/EEC o współczynniku wypłacalności określająca obciążenia kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego, dyrektywy 93/6/EEC i 98/31/EC o adekwatności kapitałowej dotyczące ryzyk rynkowych, Dyrektywa 2002/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca Dyrektywę Rady 73/239/EWG o marginesie wypłacalności wymaganym od zakładów oferujących ubezpieczenia inne niż ubezpieczenie na życie.

⁸⁾ Por. *Council of financial supervision in the Netherlands, the Netherlands Banker's Association and the Dutch Association of Insurers*, Study on financial conglomerates and legal firewalls, Freshfield, Bruckhaus, Deringer, październik 2003, www.dnb.nl.

i nieosiągalna, podejmowane są już próby rzetelnej, łącznej oceny ryzyka kredytowego i operacyjnego w działalności banków i zakładów ubezpieczeniowych⁹⁾.

2. PODŁOŻE EKONOMICZNE DLA TWORZENIA SIĘ KONGLOMERATÓW FINANSOWYCH

Przed przystąpieniem do próby stworzenia zintegrowanego podejścia do ryzyka podejmowanego przez instytucje działające w konglomeracie finansowym, konieczne jest stwierdzenie, czy na obecnym etapie rozwoju rynku usług finansowych w ogóle istnieje taka potrzeba. Jeśli celem zbudowania modelu kapitału ekonomicznego jest określenie kapitału wymaganego na pokrycie ryzyka w konglomeracie finansowym, pojawia się pytanie, czy dalsza dywersyfikacja działalności finansowej podejmowana w obrębie struktury konglomeratu w ogóle zachodzi, a jeśli tak, to czy faktycznie przynosi efekt redukcji ryzyka, który to efekt mógłby być motorem powstawania konglomeratów. Innymi słowy, czy można dowieść, że wymogi z tytułu wypłacalności w skali konglomeratu mogą być wyznaczane inaczej, niż przez proste zsumowanie wymogów kapitałowych określanych dla poszczególnych funkcjonujących w nim podmiotów regulowanych. Takie zsumowanie wymogów opierałoby się na założeniu, że konieczne jest stałe utrzymywanie kapitału na pokrycie wszelkich strat mogących wystąpić jednocześnie we wszystkich podmiotach działających w konglomeracie. Takie skrajne sytuacje wydają się być na szczęście mało prawdopodobne¹⁰⁾.

2.1. Symulacje i badania empiryczne

Poniżej wybrano przykłady analizy wpływu łączenia działalności bankowej i ubezpieczeniowej na obraz konglomeratu finansowego jako całości. Badania opisują zjawiska w poszczególnych państwach, pomijając łączenia przeprowadzane w skali międzynarodowej. Te ostatnie bowiem pociągałyby za sobą konieczność uwzględnienia wielu dodatkowych okoliczności, takich jak różnice w systemach podatkowych, systemach prawnych itd.

Ewentualny efekt dywersyfikacji obrazuje wykres porównujący wpływ 2% zmiany stopy procentowej na zyski konglomeratu finansowego w porównaniu z wchodzącymi w jego skład bankami i zakładami ubezpieczeniowymi¹¹⁾.

---

⁹⁾ *Diversification and Aggregation of Risk in Financial Conglomerates*, Report of the working group on Economic Capital Models, Maj 2005, www.dnb.nl.

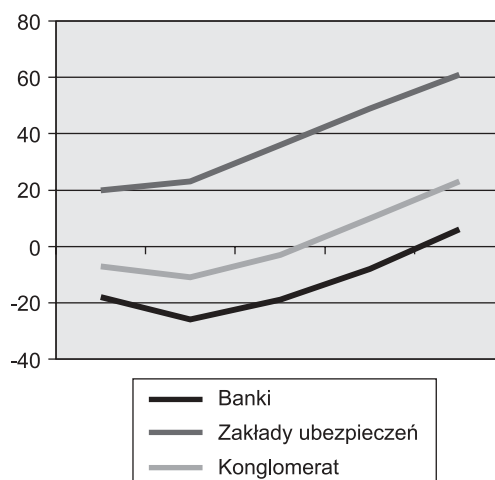
¹⁰⁾ *Ibidem*, s. 3.

¹¹⁾ Wykres na podstawie danych opublikowanych w J.A. Bikker, I.P.P. van Lelyveld, *Economic versus Regulatory Capital for Financial Conglomerates*, kwiecień 2002, materiały z konferencji pt. „Banking Supervision at the crossroads”, Amsterdam 24–25 kwietnia 2002 r., www.dnb.nl.

Spadek zysku w skali konglomeratu jako całości jest łagodniejszy niż dla wchodzących w jego skład banków. Na tej podstawie widać, że charakterystyczne dla konglomeratu łączenie działalności bankowej i ubezpieczeniowej okazuje się być opłacalne. Wartość tego optymistycznego wniosku może być na dłuższą metę niższa, jeśli weźmiemy pod uwagę zjawisko tzw. powrotu do średniej, czyli tendencji spadku stóp procentowych, jeśli w danym momencie są one wysokie i na odwrót, wzrostu, jeśli są one w danej chwili niskie¹²⁾.

Próbę zmierzenia korzyści płynących z dywersyfikacji ilustruje zestawienie stosunku cen akcji między sektorami w poszczególnych państwach. Tabela¹³⁾ obrazuje średnią w wybranych państwach w latach 1999–2000. Liczby w nawiasach pokazują ilość zestawień.

Wykres

Tabela 1

	Francja	Niemcy	Holandia	Wielka Brytania	USA	Japonia
Banki	0,53 (132)	0,85 (90)	0,86 (30)	0,79 (90)	0,77 (132)	0,87 (86)
zakłady ubezpieczeniowe	0,73 (64)	0,60 (72)	0,94 (6)	0,83 (56)	0,85 (110)	0,85 (132)
Bank + zakład ubezpieczeniowy	0,54 (210)	0,71 (180)	0,92 (36)	0,77 (160)	0,72 (264)	0,81 (240)

Dane wskazują, że w Wielkiej Brytanii, USA i w Japonii różnica cen akcji firm działających w poszczególnych sektorach jest taka, jaka uzasadniałaby tworzenie się konglomeratów finansowych, czyli największa z możliwych. Wynika z tego, iż korzyści płynące z dywersyfikacji działalności będą w tych państwach znaczące. W pozostałych państwach nie wydaje się, aby fuzje przedsiębiorstw prowadzących działalność w różnych sektorach miały być bardziej opłacalne, niż firm prowadzących działalność w tym samym sektorze, a we Francji efekt ten uzyskany zostanie przeciwnie, właśnie poprzez fuzję w obrębie tego samego sektora. Autorzy badań sugerują, iż

¹²⁾ I. Pruchnicka-Grabiał, *Zastosowanie wybranych opcji egzotycznych i zasady ich wyceny*, Bank i Kredyt, czerwiec 2004, s. 48.

¹³⁾ J.A. Bikker, I.P.P. van Lelyveld, *Economic...*, op.cit.

można to wytłumaczyć tym, że większość uwzględnionych w tym badaniu dużych instytucji finansowych i tak angażuje się pośrednio w działalność w różnych sektorach, co osłabia efekt dalszych fuzji (biorąc pod uwagę, że łączenie działalności ubezpieczeniowej i bankowej w USA jest zjawiskiem w porównaniu z Europą nowym, tam też korelacja jest niższa, a na spodziewane korzyści odpowiednio więcej miejsca). Wniosku tego nie potwierdza jednak takie samo badanie, przeprowadzone na próbie znacznie mniejszych przedsiębiorstw, prowadzących działalność w większym zakresie we własnych sektorach. Tu efekt dywersyfikacji również nie wydaje się zachodzić w sposób szczególnie imponujący.

2.2. Ryzyko upadłości

Autorzy badań podjęli ponadto próbę zmierzenia ryzyka upadłości firmy w zależności od tego, czy nastąpi jej fuzja z instytucją prowadzącą taki sam lub inny rodzaj działalności finansowej. Symulacja wpływu połączeń na ryzyko upadłości instytucji finansowych wskazuje, że mamy do czynienia z dwiema grupami państw. We Francji, Niemczech i Holandii największa redukcja ryzyka upadłości towarzyszy fuzjom właśnie samych banków. W państwach anglosaskich i w Japonii redukcje obserwujemy w przypadku połączeń zakładów ubezpieczeniowych.

2.3. Wnioski z przeprowadzonych badań

Wnioski wyprowadzone z wyrywkowo przytoczonych badań nie są zbyt obiecujące z punktu widzenia instytucji nadzorujących podmioty funkcjonujące na rynku regulowanym. Dokonywane przez autorów symulacje oparte są na wielu założeniach i rzecz jasna nie są reprezentatywne dla wszystkich rodzajów konglomeratów, jakie istnieją. Czy na podstawie dotychczasowych badań można sformułować postulat odpowiedniego zredukowania wymogu kapitałowego wobec podmiotów nadzorowanych w skali konglomeratu finansowego pozostaje na razie kwestią otwartą. Za jedno z najważniejszych wyzwań stojących przed instytucjami nadzorującymi konglomeraty podaje się czasem ryzyko zarażenia¹⁴⁾ psychologicznego w przypadku podmiotów nadzorowanych działających w ramach struktury określanej tą samą nazwą. Problemy w jednej części grupy mogą zostać przeniesione do jej innych części przez niechęć rynku do zawierania transakcji ze „skażoną” strukturą¹⁵⁾.

Bogata literatura zawierająca analizy doświadczeń rynków amerykańskich, czy też szerzej, pozaeuropejskich, może okazać się nieprzydatna do projekcji zmian re-

---

¹⁴⁾ J.A. Bikker, I.P.P. van Lelyveld, *Economic...*, op.cit.

¹⁵⁾ *Nadzór konglomeratów finansowych*, Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego, Bazylea 1995.

gulacyjnych wobec europejskich czy globalnych konglomeratów. Uzasadniony wydaje się być pogląd, iż każdy konglomerat może wymagać wypracowania oddzielnego systemu oceny jego sytuacji.

3. WYMOGI KAPITAŁOWE W KONGLOMERACIE FINANSOWYM – POGLĄDY NA FUNKCJĘ I ZAKRES

3.1. Kapitał ekonomiczny – pojęcie

Aby nadzory bankowe, inwestycyjne i ubezpieczeniowe zyskały narzędzia do oceny adekwatności kapitałowej w skali grupy dla konglomeratów finansowych należy właściwie zidentyfikować kapitał ekonomiczny konglomeratu, czyli kapitał przewidziany na pokrycie nieoczekiwanych strat przy pewnym poziomie ufności¹⁶⁾. Wielkość kapitału ekonomicznego jest kategorią ostrożnościową (docelową). Należy wymagać, by rzeczywisty kapitał konglomeratu osiągał ten poziom. W celu dokonania porównania kapitału ekonomicznego i kapitału rzeczywistego w przypadku konglomeratu, należy ująć w kapitale rzeczywistym zawsze dostępne składniki zaliczane, zgodnie z definicją, do funduszy (kapitału) poszczególnych podmiotów w wysokości uwzględniającej specyfikę konglomeratu, czyli wzajemnego oddziaływania sektorów bankowego i ubezpieczeniowego, rozmiar i koncentrację ryzyka.

3.2. Wymogi kapitałowe – cele

Dyrektywa wymaga stwierdzenia, czy konglomerat rozumiany jako zbiór wszystkich działających w jego strukturze podmiotów posiada kapitał adekwatny, czyli odpowiedni do prowadzonej działalności. W tym celu prawodawca unijny skonstruował schemat, zgodnie z którym podmiot wiodący porównuje wymogi kapitałowe w konglomeracie finansowym (rozumiane zawsze jako suma wymogów kapitałowych poszczególnych podmiotów regulowanych w grupie) z funduszami własnymi konglomeratu.

Nowością terminologiczną jest wprowadzenie wymogów z tytułu wypłacalności, podczas gdy dotychczas regulacje ostrożnościowe posługiwały się pojęciem wymogów kapitałowych. Termin ten Dyrektywa stosuje do wspólnego ujęcia zarówno wymogów z tytułu adekwatności kapitałowej podmiotów regulowanych, jak i nieregulowanych.

O ile wymóg z tytułu wypłacalności przypisany konglomeratowi jako całości, bez względu na skalę i profil jego działalności czy też charakter podmiotu dominującego,

---

¹⁶⁾ E. Helfert, *Techniki analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, za *Kryteria oceny efektywności bankowych produktów kredytowych*, materiały z konferencji, www.sme-basle2.com

czepie z dotychczasowego dorobku regulacyjnego w tym zakresie, że sprowadza się w zasadzie do agregacji wymogów z tytułu wypłacalności określonych w skali indywidualnej, o tyle fundusze własne konglomeratu finansowego są kategorią, do której Dyrektywa odnosi się znacznie bardziej szczegółowo.

Wprawdzie Dyrektywa nie daje wskazówek co do tego, czym koordynator winien kierować się przy wyborze metody określania adekwatności kapitałowej w konglomeracie finansowym, można jednak przypuszczać, iż decydujące będą tu cechy charakterystyczne samego konglomeratu. W przypadku konglomeratu finansowego, dla którego sporządza się bilans skonsolidowany, będą to skonsolidowane fundusze własne grupy. Dla konglomeratu, dla którego nie sporządza się bilansu skonsolidowanego ze względu na okoliczność, iż na jego czele znajduje się mieszana finansowa spółka holdingowa, albo w konglomeracie występuje zbyt wiele podmiotów nieregulowanych, lub też konglomerat podzielić można na podgrupy, fundusze własne oblicza się przez zsumowanie funduszy poszczególnych podmiotów z zastosowaniem wszelkich odliczeń przewidzianych dla występujących między podmiotami powiązań kapitałowych i organizacyjnych. Wreszcie, w przypadku konglomeratu zdominowanego przez jeden podmiot, którego skala działalności zdecydowanie przewyższa resztę grupy, będą to fundusze własne tego podmiotu, również skorygowane o powiązania z podmiotami od niego zależnymi. Wybór metody przeprowadzania rachunku adekwatności kapitałowej podyktowany zatem będzie specyfiką konglomeratu, natomiast rezultaty powinny być w zasadzie takie same, prowadzą bowiem zawsze do tego samego celu: rozszyfrowania wpływu wzajemnych powiązań kapitałowych na wielkość kapitału.

W pierwszej kolejności należy odpowiedzieć na pytanie, jaki cel przyświeca określeniu wymogu z tytułu wypłacalności w konglomeracie finansowym. Najczęściej w literaturze przedmiotu mówi się o kilku podstawowych: przede wszystkim o konieczności wyeliminowania podwójnego zaliczania kapitału przez powiązane ze sobą podmioty. Podwójne czy też wielokrotne zaliczanie kapitału zachodzi, kiedy podmiot obejmuje kapitał innego podmiotu tej samej grupy, podczas gdy ten ostatni, podobnie jak pierwszy, ujmuje go w rachunku adekwatności kapitałowej. Taka sytuacja może mieć miejsce kilka razy, niejako kilkukrotnie. Wykrycie wielokrotnego zaliczania kapitału, czyli mechanizmów powodujących, że ten sam kapitał wykorzystywany jest na pokrycie ryzyka dwóch lub więcej podmiotów, gdy podmiot dominujący środki uzyskiwane na poziomie spółki macierzystej (lub wyższym) przekazuje w dół w formie kapitału dla niższych poziomów grupy¹⁷⁾, będzie zatem jednym z podstawowych zadań koordynatora konglomeratu finansowego.

Poniższy przykład ilustruje zjawisko podwójnego, a nawet wielokrotnego zaliczania kapitału w grupie obejmującej banki, firmy inwestycyjne i zakłady ubezpieczeń. Część kapitału podmiotu dominującego, czyli 1000 będące wartością udziałów w banku, zaliczone powtórnie w tymże banku i w połowie wysokości po raz trzeci przez

---

¹⁷⁾ Dotychczas por. art. 60 ust. 2 oraz art. 62 ust 1 i 2 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2002 r. Nr 96, poz. 694).

Bezpieczny Bank

firmę inwestycyjną powinno zostać w obu przypadkach pominięte w rachunku kapitału grupy.

Tabela 2¹⁸⁾

Zakład ubezpieczeniowy			
Aktywa		Pasywa	
Należności	10000	Kapitał	4000
Akcje w banku	1000	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1000
Aktywa razem	11000	Pozostałe rezerwy	6000
		Pasywa razem	11000
Wymóg z tytułu wypłacalności	800		

Bank (100% podmiot zależny)			
Aktywa		Pasywa	
Należności	19500	Kapitał	1000
Udziały w firmie inwestycyjnej	500	Rezerwy	800
Aktywa razem	20000	Pozostałe	200
		Pasywa razem	20000
Wymóg z tytułu utrzymania współczynnika płynności	1600		

Firma inwestycyjna (100% podmiot zależny od banku)			
Aktywa		Pasywa	
Inwestycje	5000	Kapitał	500
Aktywa razem	5000	Rezerwy	500
		Inne zobowiązania	4000
		Pasywa razem	5000
Wymóg z tytułu płynności	500		

3.2.1. Podmioty nieregulowane

Kolejnym wyzwaniem jest właściwe podejście do mieszanej finansowej spółki holdingowej. Adekwatność kapitałowa grupy, na czele której stoi taki podmiot, szacowana jest z uwzględnieniem oddziaływania na grupę kapitału (właściwiej byłoby

¹⁸⁾ Tabela inspirowana *Supervision of financial conglomerates*, Joint Forum on Financial Conglomerates, luty 1999, s. 30.

mówić o majątku) i ryzyka takiej spółki (podmiotu). W tym celu koordynator musi mieć dostęp do informacji na jej temat poprzez regulowane podmioty zależne. Relacje wewnątrzgrupowe identyfikuje się wprawdzie na podstawie prawa handlowego i zasad księgowości, jednak w takim przypadku mogą one być traktowane jedynie jako punkt wyjścia do właściwej oceny relacji w konglomeracie. Na szczęście Dyrektywa pozostawia organom nadzoru sporą swobodę w ocenie istotności wpływu jednego podmiotu na drugi, w szczególności w zakresie podmiotów nieregulowanych¹⁹⁾.

Kolejnym zagadnieniem jest sparametryzowanie ryzyka pozostałych podmiotów nieregulowanych, nie tylko zresztą tych, które prowadzą działalność podobną do podmiotów regulowanych, np. firm leasingowych. Wreszcie, wspomina się także często o konieczności wyeliminowania zjawiska tzw. arbitrażu regulacyjnego, czyli możliwości wykorzystywania przez podmioty regulowane rozbieżności w obowiązujących przepisach²⁰⁾. W literaturze przedmiotu pojawiają się jednak również głosy podkreślające pozytywne aspekty tego zjawiska²¹⁾.

Wybór właściwej metody oceny adekwatności kapitałowej wymaga odpowiedzi na pytanie, czy sformułowane powyżej cele zostały zbadane w wystarczającym stopniu na potrzeby oceny konglomeratów finansowych.

3.3. Metody wyznaczania adekwatności kapitałowej w skali konglomeratu

Naturalnym wydaje się przeniesienie generalnej zasady adekwatności kapitałowej na grunt konglomeratów finansowych. Zasada ta wymaga, by fundusze własne podmiotu były nie mniejsze niż wymogi kapitałowe. Zastosowanie tej zasady do konglomeratu finansowego wymaga jednak określenia nowych kategorii nadzorczych – fundusze własne konglomeratu finansowego oraz wymogi z tytułu wypłacalności konglomeratu finansowego.

Dyrektywa określa fundusze własne konglomeratu finansowego w zależności od przyjętych zasad agregacji sprawozdania finansowego konglomeratu (np. dostępność skonsolidowanego sprawozdania finansowego konglomeratu). Natomiast wymogi z tytułu wypłacalności konglomeratu określane są zasadniczo jako suma wymogów z tytułu wypłacalności podmiotów konglomeratu finansowego.

---

¹⁹⁾ *Supervision of financial conglomerates*, op.cit., s. 11.

²⁰⁾ Tak *Nowa metodologia adekwatności kapitałowej*, Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego, Nr 50 Bazylea 1999. Podobnie negatywne stanowisko wobec tego zjawiska zajmuje Opinia Europejskiego Banku Centralnego z 17 lutego 2005 r. wydana na wniosek Rady Unii Europejskiej dotycząca projektu dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady dokonujących gruntownej nowelizacji Dyrektywy 2000/12/WE oraz Dyrektywy Rady 93/6/EWG (CON/2005/4 *Official Journal C 052*, 02/03/2005 P. 0037 – 0046).

²¹⁾ Polskie Forum Strategii Lizbońskiej, *Niebieskie księgi 2003 nr 5*, liberalizacja i integracja rynków usług finansowych w Europie.

Formuła adekwatności kapitałowej konglomeratu finansowego została sformułowana w Dyrektywie w postaci różnicowej. Jest to pewne odstępstwo od dotychczasowej praktyki unijnego regulatora.

Uwzględniając praktyczne możliwości prawidłowego wyznaczenia funduszy własnych konglomeratu, jak też różnice charakteru działalności podmiotów w konglomeracie, różnych rodzajów podejmowanego przez nie ryzyka i sposobów zarządzania nim, Dyrektywa podaje trzy metody, opisane w kolejnych punktach 3.3.1, 3.3.2., 3.3.3. i 3.3.4.

3.3.1. Metoda konsolidacji księgowej – zasada

Metoda ta polega na porównaniu skonsolidowanych funduszy własnych konglomeratu finansowego z sumą wymogów z tytułu wypłacalności dla każdego z sektorów grupy (w przypadku podmiotów regulowanych są to wymogi kapitałowe, a w przypadku podmiotów nieregulowanych, teoretyczne wymogi kapitałowe).

Fundusze własne oraz wymogi z tytułu wypłacalności podmiotów w grupie, Dyrektywa nakazuje obliczać poprzez zastosowanie odpowiednich regulacji sektorowych dotyczących formy i zakresu konsolidacji²²⁾. Uzupełniające wymogi z tytułu wypłacalności stanowią mają różnicę między funduszami własnymi konglomeratu finansowego (obliczonymi na podstawie skonsolidowanego sprawozdania grupy) oraz sumą wymogów z tytułu wypłacalności poszczególnych sektorów finansowych grupy²³⁾. Dyrektywa wymaga, aby różnica ta nie była ujemna, czyli aby:

$$FW_I - \Sigma WK_i \geq 0$$

gdzie:

FW_I – skonsolidowane fundusze własne konglomeratu finansowego

ΣWK_i – suma sektorowych wymogów z tytułu wypłacalności.

Należy zauważyć, że powyższa konstrukcja odpowiada tradycyjnej formule adekwatności kapitałowej:

$$FW_I \geq \Sigma WK_i$$

w której wymaga się utrzymywania przez konglomerat finansowy funduszy własnych na poziomie nie niższym niż suma sektorowych wymogów z tytułu wypłacalności.

---

²²⁾ Na poziomie prawodawstwa unijnego: Artykuł 54 Dyrektywy 2000/12/EC i Załącznik I.1.B. Dyrektywy 98/78/EC.

²³⁾ Regulacje sektorowe, o których mowa, to w szczególności Dyrektywa 2000/12/EC, Część V, Rozdział 3, w odniesieniu do instytucji kredytowych, 98/78/EC w odniesieniu do przedsiębiorstw ubezpieczeniowych oraz 93/6/EEC w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Redakcja tej metody wydaje się być niezbyt fortunna. Co gorsza, przepis wprowadza mianowicie zupełnie nową kategorię „wymogu z tytułu wypłacalności sektora finansowego”. Zgodnie z art. 2 pkt 8 Dyrektywy, sektorem finansowym jest sektor składający się co najmniej z jednej instytucji kredytowej, albo zakładu ubezpieczeń, albo firmy inwestycyjnej, albo mieszanej finansowej spółki holdingowej. Trudno pominąć niepoprawność samej definicji. Wynika z niej mianowicie, że co najmniej jedna z wymienionych instytucji determinuje powstanie danego sektora. Zważywszy, że mieszana finansowa spółka holdingowa to podmiot nieregulowany, który tworzy wraz ze swoimi podmiotami zależnymi konglomerat finansowy, w skład którego wchodzić muszą co najmniej dwa różne sektory, niemożliwe wydaje się stwierdzenie, jaki charakter sektora ta „spółka” determinuje, a co za tym idzie, które spośród relacji mają mieć zastosowanie. Zawarta w załączniku nr 1 do Dyrektywy wskazówka, nakazująca, na potrzeby obliczania adekwatności kapitałowej traktować tę „spółkę” jak podmiot regulowany sektora większego, nie wydaje się stosować i do tej sytuacji. Poprawna redakcja powinna zatem zawierać odwołanie do wymogów z tytułu wypłacalności podmiotów sektorów finansowych, a nie samych sektorów jako takich.

Rachunek adekwatności kapitałowej przeprowadza się tu, w odróżnieniu od dwóch pozostałych metod, na podstawie bilansu skonsolidowanego grupy. Metoda ta w naturalny sposób nie może mieć zatem zastosowania np. do grup horyzontalnych, czyli takich, które ze względu na formę prawną podmiotu dominującego nie sporządzają sprawozdania skonsolidowanego. Bilans skonsolidowany jest tu jednak zaledwie punktem wyjścia do dalszych rozważań.

3.3.1.1. Ujmowanie deficytu w rachunku adekwatności kapitałowej

Przede wszystkim należy zauważyć, że zgodnie z zasadami technicznymi zawartymi w Dyrektywie, do rachunku adekwatności kapitałowej zalicza się tylko te elementy funduszy własnych konglomeratu, które są w każdej chwili potencjalnie dostępne. Ponadto, deficyt wypłacalności podmiotu zależnego zawsze powinien być zaliczany przez podmiot dominujący w całości. Jeżeli jednak odpowiedzialność podmiotu dominującego jest ograniczona wyłącznie do jego udziału kapitałowego w podmiocie, w którym wystąpił deficyt, koordynator może wyrazić zgodę na ujmowanie deficytu na zasadzie proporcjonalności. Wreszcie, co już zupełnie odstaje od koncepcji konsolidacji, jeśli między podmiotami działającymi w konglomeracie finansowym nie występują powiązania kapitałowe, koordynator określa wymiar udziału jednego podmiotu w deficycie drugiego, uwzględniając istniejące między nimi relacje ekonomiczne.

Dyrektywa stanowi, iż w przypadku nieregulowanych podmiotów sektora finansowego, należy obliczać teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności. W tym miejscu poprzestańmy na stwierdzeniu, iż teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności jest to wymóg kapitałowy, jaki obowiązywałby podmiot danego sektora finansowego, gdyby

był on podmiotem regulowanym. W przypadku mieszanej finansowej spółki holdin-
gowej obliczamy go zgodnie z regulacjami sektorowymi obowiązującymi najbardziej
istotny sektor finansowy w konglomeracie finansowym.

3.3.1.2. Zastosowanie

Metodę tę określa się również jako „modułową”, nakazującą zarówno skonsoli-
dowany bilans, jak i zobowiązania pozabilansowe konglomeratu finansowego roz-
dzielić na cztery bloki: bankowy, ubezpieczeniowy, inwestycyjny i nieregulowany.
Jako że dysponujemy bilansem skonsolidowanym, zaangażowania wewnątrzgrupowe
będą już odpowiednio zredukowane. Zgodnie z regulacjami sektorowymi, oddziel-
nie określa się wymogi kapitałowe dla każdego podmiotu regulowanego, a dla pod-
miotów nieregulowanych oczywiście teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności.
Wymogi kapitałowe każdego z podmiotów regulowanych jak i teoretyczne wymogi
dla podmiotów nieregulowanych sumuje się następnie w celu ich porównania z fun-
duszami własnymi konglomeratu.

Wreszcie, nastąpić musi uwzględnienie deficytu wypłacalności występującego
w podmiotach zależnych w sposób pełny lub w zależności od uznania koordynatora –
proporcjonalny.

Dla konglomeratu w skład którego wchodzi: podmiot dominujący – Bank Cesar-
ski i trzy podmioty od niego zależne (zakład ubezpieczeń Królewskie TUR, firma
inwestycyjna Książęca Inwestycja i podmiot nieregulowany Kasztelański Leasing)
sporządza się bilans skonsolidowany. Oto w maksymalnym uproszczeniu schemat
podziału bilansu na jednoelementowe sektory ma postać:

Tabela 3. Przykład

	Bank Cesarski (100%)	Królewski TUR (100%)	Książęca Inwestycja (60%)	Kasztelań- ski Leasing (100%)	Wartość zagregowa- wana
W ujęciu pełnym					
Fundusze własne (środki własne, fundusze nadzorowane, aktywa netto)	100	60	45 (100%)	10	215
Wymóg z tytułu wypłacalności	80	49	35	20	184
Nadwyżka/deficyt	20	11	10	- 10	31
W ujęciu proporcjonalnym					
Fundusze własne (środki własne, fundusze nadzorowane, aktywa netto)	100	60	27	10	197
Wymóg z tytułu wypłacalności	80	49	21	20	170
Nadwyżka/deficyt	20	11	6	- 10	27

3.3.2. Metoda pomniejszania i agregacji

Jak już wspomniano, konglomerat finansowy ze względu na strukturę może nie sporządzać sprawozdania skonsolidowanego. Podobnie w przypadku, gdy ryzyko jest zróżnicowane w miejscach działania różnych podmiotów konglomeratu, właściwsze będzie zastosowanie metody pomniejszania i agregacji niż próba stworzenia modelu opartego na skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

3.3.2.1. Zasada

W tej metodzie (jak i w każdej następnej) uzupełniające wymogi z tytułu wypłacalności oblicza się, korzystając z indywidualnych sprawozdań podmiotów należących do sektora finansowego.

Zgodnie z Dyrektywą, adekwatność kapitałową konglomeratu oblicza się jako różnicę między sumą funduszy własnych poszczególnych regulowanych i nieregulowanych podmiotów w konglomeracie finansowym²⁴⁾ (przy czym dopuszczone elementy kwalifikuje się zgodnie z odpowiednimi zasadami sektorowymi), oraz sumą wymogów z tytułu wypłacalności poszczególnych regulowanych i nieregulowanych podmiotów w grupie i wartości księgowej udziałów partycypacyjnych w innych podmiotach grupy. Wymogi z tytułu wypłacalności oblicza się zgodnie z odpowiednimi zasadami sektorowymi

Można to zapisać jako:

$$\Sigma FW_i - (\Sigma WK_i + UP) \geq 0$$

gdzie:

ΣFW_i – suma funduszy własnych podmiotów w grupie

ΣWK_i – suma sektorowych wymogów z tytułu wypłacalności

UP – udziały partycypacyjne.

Należy zauważyć, że powyższa konstrukcja odpowiada tradycyjnej formule adekwatności kapitałowej:

$$\Sigma FW_i - UP \geq \Sigma WK_i$$

Zauważmy, że w powyższej formule lewa strona stanowi pewną namiastkę skonsolidowanych funduszy własnych konglomeratu finansowego (zamiast konsolidacji, która sama w sobie eliminuje zjawisko podwójnego ujmowania kapitałów, stosuje się pomniejszenie funduszy własnych o udziały partycypacyjne w innych podmiotach). W tym sensie omawiana metoda jest w przybliżeniu równoważna metodzie opartej

---

²⁴⁾ Dla banków – fundusze własne, dla przedsiębiorstw ubezpieczeniowych – margines wypłacalności, dla firm inwestycyjnych – fundusze nadzorowane, dla podmiotów nieregulowanych – aktywa netto.

na skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i stanowi pewne jej uproszczenie. W tej i w następnej metodzie, zgodnie z art. 6 Dyrektywy, obliczenia powinny uwzględniać proporcjonalny udział utrzymywany przez podmiot dominujący lub podmiot posiadający pakiet partycypacyjny w innym podmiocie grupy. „Proporcjonalny udział” to część subskrybowanego kapitału w bezpośrednim lub pośrednim posiadaniu tego podmiotu.

Porównajmy rezultat zastosowania tej metody z wynikami metody zilustrowanej w tabeli 3.

Na czele grupy stoi Bank Cesarski, jednak grupa nie sporządza sprawozdania skonsolidowanego. Bank Cesarski zainwestował w podmioty zależne (Królewskie TUR, Książęcą Inwestycję i Kasztelański Leasing) odpowiednio 50, 21 i 20:

Tabela 4

Inwestycje Banku Cesarskiego

Królewskie TUR	Książęca Inwestycja (60% udziałów)	Kasztelański Leasing	Razem
50	21	20	91

	Królewski TUR	Książęca Inwestycja (60%)	Kasztelański Leasing	Bank Cesarski	Eliminacja zaangażowań	Kapitał w konglomeracie
Fundusze własne	60	27	10	191	-91	197
Wymóg z tytułu wypłacalności	49	21	20	80		170
Nadwyżka/deficyt	11	6	-10	111	-91	27

Jak widzimy, po wyeliminowaniu kapitału zainwestowanego (przekazanego w dół) przez podmiot stojący na czele konglomeratu, uzyskaliśmy ten sam rezultat, co przy zastosowaniu sprawozdania skonsolidowanego (metoda I), co potwierdza równoważność obu metod.

3.3.3. Metoda pomniejszania wartości księgowej albo wymogu

Przy założeniach towarzyszących poprzedniej metodzie, uzupełniające wymogi z tytułu wypłacalności oblicza się zgodnie z tą metodą jako różnicę między funduszami własnymi podmiotu dominującego lub podmiotu stojącego na czele konglomeratu finansowego a sumą jego własnych wymogów z tytułu wypłacalności i wyższej z kwot:

- ❖ wartości księgowej utrzymywanych przez niego pakietów partycypacyjnych w innych podmiotach w konglomeracie albo
- ❖ wymogów z tytułu wypłacalności tych podmiotów, uwzględnionych na zasadzie proporcjonalności.

Konsultacje dla banków

W tym przypadku różnica także nie może być ujemna.

Punktem wyjścia jest tu zatem perspektywa podmiotu dominującego. Formuła adekwatności kapitałowej ma w tym przypadku postać:

$$FW_D - [WK_D + \max\{UP_D; \Sigma WK_{pp}\}] \geq 0$$

gdzie:

FW_D – fundusze własne podmiotu dominującego,

WK_D – wymogi z tytułu wypłacalności podmiotu dominującego,

UP_D – udziały partycypacyjne podmiotu dominującego w innych podmiotach,

ΣWK_{pp} – suma wymogów z tytułu wypłacalności podmiotów, w których podmiot dominujący ma udziały partycypacyjne.

Jak widać, formuła powyższa stanowi złagodzenie wymogu wynikającego z następującej formuły:

$$FW_D - [WK_D + UP_D + \Sigma WK_{pp}] \geq 0,$$

która po przekształceniu prowadzi do:

$$FW_D - UP_D \geq WK_D + \Sigma WK_{pp}$$

Lewa strona tej formuły reprezentuje fundusze własne konglomeratu finansowego przybliżone za pomocą funduszy własnych podmiotu dominującego lub podmiotu stojącego na czele konglomeratu finansowego, pomniejszone o udziały partycypacyjne tego podmiotu w innych podmiotach konglomeratu.

Prawa strona reprezentuje natomiast wymogi z tytułu wypłacalności konglomeratu finansowego przybliżone za pomocą wymogów kapitałowych podmiotu dominującego lub podmiotu stojącego na czele konglomeratu finansowego, powiększone o wymogi z tytułu wypłacalności podmiotów, w których podmiot dominujący posiada udziały partycypacyjne (wymogi tych podmiotów ujmują się w powyższej formule na zasadzie proporcjonalności w odniesieniu do wielkości udziałów).

W celu zachowania równoważności z formułą pierwotną, należałoby stosować korektę wyłącznie do jednej ze stron powyższej nierówności:

a) zmniejszenie FW_D o UP_D albo

b) zwiększenie WK_D o ΣWK_{pp} ,

nie zaś obie z nich. Metoda ta stanowi kolejne uproszczenie dwóch poprzednich metod, stąd też w Dyrektywie ujęto właśnie taką postać rachunku.

Wracając do przykładu rozważanego na tle dwóch poprzednich metod (tabela 3 i 4). Jako punkt wyjścia mamy kapitał Banku Cesarskiego pomniejszany o inwestycje w podmiotach zależnych (ponieważ są wartością wyższą, wynoszą odpowiednio 50, 21 i 20, podczas gdy ujęte proporcjonalnie wymogi z tytułu wypłacalności: 49, 21 i 20). Zauważmy, że gdyby inwestycje w podmiotach zależnych wynosiły odpowied-

---

Bezpieczny Bank

---

nio 49, 21 i 20, a inwestycje w podmiotach zależnych 50, 21 i 20, to zwiększenie wymogów z 80 do 171 da nam również wynik końcowy po korekcie o deficyt **10**.

Tabela 5

	Formuła I × 1	Formuła I × 2	Formuła II
Kapitał Banku Cesarskiego	191	191 (w tym)	191
Królewski TUR	- 50	49	-49
Książęca Inwestycja (60%)	- 21	21	-21
Kasztelański Leasing	- 20	20	-20
Skorygowany kapitał Banku Cesarskiego	100	191	101
Odejmujemy wymogi kapitałowe Banku Cesarskiego	- 80	-80+(-91)	-80+(-91)+90 po stronie zobowiązań
Dodajemy deficyt/nadwyżkę podmiotów zależnych			
Kasztelański Leasing	- 10	- 10	-10
Wynik w skali konglomeratu	10	10	10

3.3.4. Metoda IV opisana jest w Dyrektywie jako połączenie metod I, II i III w dowolny sposób

Wydaje się, że obecnie nauka nie dopracowała się jeszcze modyfikacji metod opisanych w Dyrektywie. Zważywszy na wielość możliwych struktur, można jednak założyć, że koordynatorzy z czasem korzystać z możliwości, jakie daje ta metoda. Dla konglomeratu sporządzającego sprawozdanie skonsolidowane, na czele którego stoi podmiot regulowany silnie determinujący profil działalności całej struktury, można na przykład, rozważać skojarzenie metody pierwszej z trzecią. Przyjmując perspektywę podmiotu dominującego, odejmiemy z jego „kapitału regulacyjnego” wymogi odpowiednie dla jego podmiotów zależnych z innych sektorów jak i teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności podmiotów nieregulowanych.

Zważywszy, że Dyrektywa stanowi w art. 5 ust. 2 *in fine*, iż nawet jeśli konglomerat finansowy składa się z kilku grup spełniających, każda oddzielnie, kryteria uznania za konglomerat, to i tak przepisy dotyczące wyznaczania adekwatności kapitałowej stosować można wyłącznie do regulowanych podmiotów tego większego konglomeratu. Znaczy to, że nie można wyobrazić sobie takiego zastosowania metody mieszanej, zgodnie z którą konglomerat, w skład którego wchodzi możliwe do wyodrębnienia mniejsze struktury, mógłby być poddawany badaniu adekwatności kapitałowej z podziałem na obszary regulacyjne lub geograficzne, co mogłoby być wyjściem

wygodnym, zwłaszcza jeśli pod – konglomeraty działałyby w przybliżeniu w jurysdykcji różnych państw.

4. ZASADY OGÓLNE PRZEPROWADZANIA RACHUNKU ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ KONGLOMERATU FINANSOWEGO

4.1. Wpływ ryzyka w konglomeracie na poziom funduszy własnych

Istotnym elementem rachunku adekwatności kapitałowej sporządzonym zgodnie z metodami pomniejszania i agregacji, pomniejszania wartości księgowej albo wymogu, mieszanej, a w ograniczonym stopniu również w metodzie konsolidacji księgowej, jest sparametryzowanie ryzyka w oparciu o wypracowany przez koordynatora model zbudowany także z innych elementów, niż tylko powiązania kapitałowe.

Wyprzedzając nieco tok rozważań, powiedzmy już teraz, że kluczowe dla określenia wielkości kapitału ekonomicznego w konglomeracie jest dodatkowe uprawnienie przyznane przez Dyrektywę koordynatorowi. Może on, po zasięgnięciu opinii innych nadzorów, kierując się istniejącymi faktycznie powiązaniami, określić progi koncentracji ryzyka w konglomeracie. Należy podkreślić doniosłość tej regulacji, daje ona bowiem organom nadzoru potężne narzędzie oddziaływania na podmioty²⁵⁾ regulowane w konglomeracie. Można stwierdzić, że to właśnie określenie progów koncentracji ryzyka, a nie wybór tej czy innej metody określania adekwatności kapitałowej (ze względu na ich przybliżoną równoważność), będzie miało decydujący wpływ na ocenę adekwatności kapitałowej w konglomeracie. Ocena tego elementu nadzoru uzupełniającego powinna stać się przedmiotem odrębnych rozważań.

4.2. Cechy elementów funduszy własnych podmiotów w konglomeracie

W rachunku funduszy własnych na poziomie konglomeratu koordynator musi rozważyć faktyczną dostępność poszczególnych elementów funduszy własnych między podmiotami prowadzącymi działalność w różnych sektorach, co więcej, również w różnych państwach. Nie chodzi o to, aby transfery kapitału mogły w każdej chwili mieć miejsce, ale żeby kapitał w wysokości równej nadwyżce wobec wymogów, a zaliczony do kapitału konglomeratu, mógł być zgodnie z prawem alokowany, jeśli istnieje taka potrzeba. Rozbieżne definicje kapitału dla różnych sektorów sprawiają, że instytucje nadzorcze powinny badać zarówno rozkład, jak i strukturę kapitału w całym konglomeracie finansowym w celu zapewnienia, że nadwyżka kapitału w jed-

---

²⁵⁾ Zgodnie z art. 9 ust 3 obowiązującej w Austrii ustawy implementującej Dyrektywę (G. 70/2004), koordynator określa progi koncentracji ryzyka w formie decyzji administracyjnej.

nym podmiocie grupy, używana do zabezpieczenia ryzyka w innym, jest odpowiednia i dostępna dla tych celów. Problemy mogą wynikać z praw udziałowców i właścicieli polis, restrykcji nadzoru indywidualnego, miejscowych ograniczeń co do działalności oddziałów, różnicy kursów walut. Ponadto należy sprawdzić, czy możliwa, acz niewłaściwa dystrybucja kapitału nie zagraża bezpieczeństwu konglomeratu. Jeśli podmioty w konglomeracie funkcjonują w różnym otoczeniu prawnym, organy nadzoru powinny uzgadniać stanowiska względem akceptowalności i dopuszczenia różnych form kapitału²⁶⁾.

4.3. Teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności – istota regulacji

Istotą adekwatności kapitałowej na poziomie konglomeratu jest zatem utrzymywanie funduszy własnych na poziomie nie niższym niż wymogi z tytułu wypłacalności, czyli na poziomie gwarantującym wypłacalność tych podmiotów w ujęciu uwzględniającym ich wzajemne oddziaływanie.

Oddziaływania te, o czym wyżej, zostały już w literaturze omówione wszechstronnie – co nie znaczy że wyczerpująco. Warto natomiast w tym miejscu zwrócić uwagę na rolę, jaką w rachunku adekwatności kapitałowej konglomeratu finansowego odgrywają podmioty nieregulowane. Wiemy już, że uwzględnia się je w rachunku adekwatności kapitałowej w sposób teoretyczny, to znaczy za fundusze własne przyjmując możemy aktywa netto, a wymogi z tytułu wypłacalności określimy w sposób analogiczny do wymogów podmiotu regulowanego.

Dla mieszanej finansowej spółki holdingowej przyjmuje się zatem metodę obowiązującą najistotniejszy sektor finansowy w konglomeracie finansowym. Jednak w przypadku podmiotu nieregulowanego nie będącego podmiotem dominującym Dyrektywa, jak się wydaje, nie wyczerpuje całości problemu. Dyrektywa dość konsekwentnie posługuje się pojęciem podmiotu nieregulowanego sektora finansowego, dla którego teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności oznacza wymóg kapitałowy, który obowiązywałby ten podmiot, gdyby był on regulowanym podmiotem tegoż sektora.

Biorąc pod uwagę omawianą wyżej definicję sektora finansowego, podmiotem nieregulowanym sektora finansowego może być wyłącznie nieregulowany podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt. 8 lit. a, b, c (sektor finansowy opisany w lit. d, z przyczyn opisanych w rozdziale 5.4.1, musimy pominąć; racjonalne uzasadnienie uznania mieszanej finansowej spółki holdingowej za sektor finansowy wydaje się być na obecnym etapie rozważań zupełnie niemożliwe). Czyli w przypadku sektora bankowego, podmiotem, dla którego wyznaczamy teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności będzie wyłącznie instytucja finansowa lub przedsiębiorstwo pomocniczych usług bankowych.

---

²⁶⁾ *Nadzór konglomeratów finansowych...*, op.cit.

Nasuwa się pytanie, czy wobec ewidentnego dążenia Dyrektywy do kompleksowego ujęcia w rachunku adekwatności kapitałowej wszystkich podmiotów działających w strukturze konglomeratu (nieliczne wyłączenie Dyrektywa wylicza, np. w art. 6 ust. 5), pominięcie nieregulowanych podmiotów nie będących podmiotami sektora finansowego jest zabiegiem celowym czy może przeoczeniem? Zwróćmy uwagę, że koordynator zobowiązany jest określić deficyt wypłacalności działającego w konglomeracie podmiotu, z którym inny podmiot nie ma powiązań kapitałowych. W braku dookreślenia nie można wykluczyć, że może to być podmiot nieregulowany spoza sektora finansowego. Z jednej strony zatem zaliczamy, w taki czy inny sposób *implicite*, deficyt wypłacalności podmiotów również i tego rodzaju, z drugiej, wyłączamy je z rachunku adekwatności kapitałowej. Można przypuszczać, że możemy tu mieć do czynienia z przykładem aksjologicznej luki prawnej, pominięcie takie trudno bowiem uznać za celowy zabieg ustawodawcy²⁷⁾. Eliminacja dużego podmiotu nieregulowanego może prowadzić do wyeliminowania z rachunku adekwatności kapitałowej konglomeratu podmiotu, który generuje duże ryzyko kredytowe (aktywa) reprezentowane przez teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności, a niewielki kapitał. Utrzymanie go w rachunku spowoduje, że łączne wymogi konglomeratu będą silnie powiększone, a łączny rzeczywisty kapitał wzrośnie tylko w niewielkim stopniu. Wymusi to podniesienie funduszy własnych przez podmioty regulowane, aby pokryć ryzyko tego podmiotu.

4.4. Teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności a „teoretyczne fundusze własne”

Wydawać by się mogło zatem, że lewą stronę rachunku adekwatności kapitałowej wzbogacamy o aktywa netto podmiotów nieregulowanych (na razie wyłącznie sektora finansowego), a prawą o tak czy inaczej rozumiany teoretyczny wymóg z tytułu wypłacalności tychże. Po bliższej analizie okaże się, że nic bardziej mylącego, niż takie, optymistyczne, rozumowanie.

Zakładając, jeszcze przed omówieniem dwóch pozostałych metod, że wszystkie one powinny doprowadzić do tych samych rezultatów, spróbujmy odpowiedzieć na pytanie co właściwie stanowi „uzupełniający kapitał”. Na obecnym etapie nie sposób jest mówić o nowych zasadach wyznaczania adekwatności kapitałowej poszczególnych podmiotów ani sektorów. Szeroko omawiane w Dyrektywie cele (np. eliminacja wielokrotnego zaliczania kapitału w skali konglomeratu) są już realizowane w ujęciu indywidualnym zgodnie z regulacjami sektorowymi. Nowością jest wyznaczanie adekwatności kapitałowej konglomeratu, ale przede wszystkim wzbogacenie rachunku adekwatności kapitałowej o elementy pochodzące od podmiotów nieregulowanych

---

²⁷⁾ T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Wydawnictwo UW, Warszawa 1993, s. 66.

i trwale objęcie sytuacji finansowej tychże podmiotów nadzorem, a ściślej chyba, obserwacją. Nowością jest także ujęcie powiązań podmiotów sektora bankowego i inwestycyjnego z ubezpieczeniowym. Należy bowiem z całą mocą podkreślić, że nadzór żadną miarą nie został rozszerzony w warstwie podmiotowej – wszelkie instrumenty prawne, w jakie wyposażone są organy nadzoru, nadal odnoszą się wyłącznie do podmiotów nadzorowanych.

Przeanalizujmy tę nowość krok po kroku. Zgodnie z Dyrektywą, wymogi z tytułu wypłacalności dla poszczególnych sektorów finansowych konglomeratu pokrywa się pozycjami funduszy własnych zgodnie z odpowiednimi regulacjami sektorowymi. Jeśli deficyt funduszy własnych wystąpi w skali konglomeratu finansowego, to do sprawdzenia zgodności z uzupełniającymi wymogami z tytułu wypłacalności Dyrektywa nakazuje zakwalifikować do rachunku adekwatności kapitałowej wyłącznie pozycje funduszy własnych uznane na podstawie odpowiadających regulacji sektorowych („kapitał międzysektorowy”). Ponadto, jeśli regulacje sektorowe przewidują limity dopuszczalności instrumentów kapitałowych składających się na kapitał międzysektorowy, limity te odnoszą się również do rachunku funduszy własnych na poziomie konglomeratu finansowego.

Co to znaczy dla naszego rachunku? Tak długo jak długo fundusze własne (ustawowe i „teoretyczne”) są większe lub równe (ustawowym i „teoretycznym”) wymogom kapitałowym, wszystko wydaje się być jasne. Układanka burzy się w chwili wystąpienia deficytu w skali konglomeratu, czyli po lewej stronie naszego równania (w tym momencie już nierówności). Dla pełnej jasności dookreślimy, że może to być deficyt funduszy własnych zarówno podmiotów regulowanych, jak i nieregulowanych. W takiej sytuacji, zgodnie z Załącznikiem I ust. 2 p II, Dyrektywa nakazuje sprawdzenie (verification) pokrycia wymogów dodatkowych wyłącznie pozycjami funduszy własnych uznawanymi na podstawie regulacji sektorowych.

Redakcja tego przepisu wydaje się być niefortunna. Wprowadza kolejne pojęcie „dodatkowych (*additional*) wymogów z tytułu wypłacalności”, podczas gdy *de lege lata* wnioskować należy, że chodzi o obowiązek pokrycia deficytu występującego w skali konglomeratu dodatkowym zasileniem z funduszy własnych. Z chwilą wystąpienia takiego deficytu, koordynator zawęży zbiór elementów funduszy, które mogą zwiększyć fundusze własne konglomeratu tylko do tych elementów, które uznane są za elementy funduszy własnych (środków własnych, funduszy nadzorowanych) zgodnie z regulacjami obowiązującymi podmioty regulowane wszystkich sektorów. Zawężenie to odnosi się jednak tylko do wysokości deficytu. Poprawna redakcja powinna brzmieć: „deficyt funduszy własnych w skali konglomeratu finansowego pokrywany jest wyłącznie pozycjami funduszy własnych uznawanymi na podstawie wszystkich regulacji sektorowych („kapitał międzysektorowy”).

O ile koordynator może zgodnie z art. 6 ust. 2 Dyrektywy nakazać utrzymywanie funduszy własnych na odpowiednim poziomie w skali konglomeratu wyłącznie podmiotom regulowanym, ponieważ właściwość nadzoru ogranicza się do funduszy własnych tychże podmiotów, o tyle zaliczenie na pokrycie deficytu w skali konglomera-

tu wyłącznie kapitału międzysektorowego powoduje pewną niekonsekwencję przeprowadzonego w Dyrektywie rozumowania. Pewnym uzasadnieniem tego jest zasada mówiąca, że w rachunku funduszy własnych konglomeratu uwzględnić należy przenoszalność i dostępność funduszy własnych między różnymi podmiotami prawnymi w grupie. *Ratio legis* wprowadzenia kategorii „kapitału międzysektorowego” w sytuacji występującego deficytu może być zatem założenie o większej łatwości jego przenoszenia między podmiotami w konglomeracie składników takiego kapitału²⁸⁾.

Fundusze własne konglomeratu finansowego w przypadku podmiotu nieregulowanego okazują się być pojęciem rzeczywiście nieco teoretycznym i w rachunku adekwatności kapitałowej pełnią funkcję „uzupełniającą”, to wymogi z tytułu wypłacalności w tejże skali stają się już jak najbardziej realne. W rezultacie doskonale wyobrazić sobie można sytuację, gdy deficyt wypłacalności podmiotu nieregulowanego pokryty będzie kapitałem banku, podczas gdy deficyt spowodowany przez zakład ubezpieczeniowy nie zostanie skompensowany nadwyżką występującą w podmiocie nieregulowanym, ponieważ z punktu widzenia regulacji sektorowych, nie jest ona dostępna.

Wymóg kapitałowy dla banku w konglomeracie będzie zatem w praktyce wyższy, niż obliczany dla banku w ujęciu indywidualnym. Potwierdzają to także wstępne rozważania na temat właściwego kapitału regulacyjnego²⁹⁾.

Szczególną rolę w ocenie ryzyka podmiotów nieregulowanych odgrywają oczywiście, ze względu na swoje znaczenie dla konglomeratu a także rozmiar i zasięg prowadzonej działalności, mieszane finansowe spółki holdingowe. Jeśli natomiast podmiot regulowany w konglomeracie powiązany z podmiotem nieregulowanym jest bardzo mały w skali konglomeratu oraz jeśli istniałyby ściśle ograniczenia prawne co do dopuszczalności zawierania przez niego transakcji z podmiotem nieregulowanym, to ocena teoretycznej adekwatności kapitałowej podmiotu nieregulowanego miałaby niewielką wartość przy ocenie ryzyka dla podmiotu regulowanego i Dyrektywa pozwala od niego odstąpić.

Powyższe wywody pozwalają wysnuć wniosek, iż kapitał uzupełniający jest niższy, niż suma kapitału w ujęciu indywidualnym. Elementy rachunku adekwatności kapitałowej pochodzące od podmiotów nieregulowanych są raczej wyłącznie katalizatorem działań koordynatora. Dostrzegalny w skali konglomeratu deficyt wypłacalności pochodzący włącznie od podmiotu nieregulowanego, w szczególności prowadzącego działalność o charakterze finansowym w dodatku blisko powiązanego z podmiotem regulowanym, będzie ujęty w rachunku adekwatności kapitałowej konglomeratu, podczas gdy kapitał (aktywa netto) tego podmiotu może zostać uwzględnio-

---

²⁸⁾ Odrębną, wykraczającą poza ramy niniejszego artykułu kwestią mogą być prawne ograniczenia takich rozporządzeń kapitałem, zwłaszcza w przypadku zagrożenia upadłości danej podmiotu w grupie.

²⁹⁾ X. Freixas, G. Loranth, A. Morrison, H. Song Shin, *Regulating Financial Conglomerates*, NBB Working Papers, no 54, maj 2004.

ny tylko w ściśle określonych sytuacjach będących, dodajmy, całkowicie poza zasięgiem kompetencji nadzorów.

4.5. Deficyt wypłacalności – źródła i skutki w skali konglomeratu

Warto w tym miejscu podjąć przerwane wcześniej rozważania, aktualne również w stosunku do pozostałych metod, na temat sposobu pokrycia deficytu kapitału w poszczególnych podmiotach. Otóż, jeśli w podmiocie zależnym (również nieregulowanym) wystąpi deficyt wypłacalności, należy uwzględnić go dla podmiotu dominującego w całości, jeśli wydaje się, że podmiot dominujący będzie pokrywał go bez żadnego zewnętrznego zasilenia kapitałowego dla podmiotu zależnego (np. od innego podmiotu dominującego). Podejście to wydaje się być tym trafniejsze, im większy jest udział podmiotu dominującego w podmiocie zależnym.

Koordynator może jednak podjąć decyzję o ujmowaniu deficytu wypłacalności podmiotu zależnego na zasadzie proporcjonalności, jeżeli odpowiedzialność podmiotu dominującego posiadającego udziały kapitałowe w podmiocie, w którym wystąpił deficyt, jest ograniczona ściśle i wyłącznie do udziałów kapitałowych. Zgodnie z redakcją tej zasady uzasadniony wydaje się być pogląd, że decyzja ta wydawana będzie przez koordynatora na wniosek podmiotu dominującego.

Skutki podejmowania takich decyzji przedstawi tabela 6 i 7.

Omawianą wyżej możliwość uzupełnienia niedoboru występującego w podmiocie nieregulowanym nadwyżką występującą w regulowanym można zobrazować w następujący sposób:

Tabela 6

Podmiot dominujący	Podmiot zależny I (50%)	
Kapitał własny	200	120
Wymóg kapitałowy	150	30
<i>Udziały w podmiocie zależnym I</i>	50	90

Konglomerat	Konsolidacja pełna	proporcjonalna
Kapitał podm. dominującego	200	200
Kapitał podm. zależnego	120	60 (50% × 120)
Wymóg kapitałowy		
● <i>podm. dominującego</i>	150	150
● <i>podm. zależnego</i>	30	15 (50% × 30)
● <i>udziały</i>	50 (wartość księgową)	50 (wartość księgową)
Nadwyżka w skali konglomeratu	110	45

Konsultacje dla banków

Nadwyżka w skali konglomeratu pochodzi wyłącznie od podmiotu zależnego. Jeśliby podmiot dominujący posiadał także udziały w podmiocie nieregulowanym, w którym wystąpił deficyt, wynik konglomeratu przedstawiałby się następująco:

Tabela 7

Nieregulowany podmiot zależny II (60%)	
Kapitał własny	50
<i>akcje</i>	25
<i>rezerwy</i>	25
Teoretyczny wymóg kapitałowy	75
Teoretyczna niedobór	-25

Konglomerat	I agregacja pełna	II agregacja proporcjonalna	III	IV
Kapitał własny	370	290	310	-
<i>Podmiotu dominującego</i>	200	200	200	200
<i>podmiotu zależnego I</i>	120	60 (50% × 120)	60 (50% × 120)	-
<i>podmiotu zależnego II</i>	50	30 (60% × 50)	50	50
Wymóg kapitałowy	255	207,3		-
<i>Podmiotu dominującego</i>	150	150	150	150
<i>podmiotu zależnego I</i>	30	15	15	-
<i>podmiotu zależnego II</i>	75	42,3	75	75
Udział w I	-50	-50	-50	-50
Udział w II	-8	-8	-8	-8
Nadwyżka w konglomeracie	57	24	2	-33

Zgodnie z podejściem właściwym dla pełnej agregacji (kolumna I), nadwyżka odnotowana w podmiocie zależnym I jest dostępna w skali konglomeratu i pokrywa niedobór występujący w podmiocie zależnym II. Ale już podejście proporcjonalne (kolumna II) zalicza wyłącznie część nadwyżki przypadającą podmiotowi dominującemu proporcjonalnie do inwestycji w podmioty zależne. W kolumnie III deficyt występujący w podmiocie zależnym został, zgodnie z Dyrektywą, zaliczony w całości (ponieważ koordynator nie wydał decyzji o proporcjonalnym ujmowaniu go, co uczynił w przypadku kolumny II). Kolumna IV obrazuje sytuację, w której elementy nadwyżkowe okazały się być niedostępne (zatem zarówno fundusze, jak i wymóg po prostu wyłączono), a deficyt przypisano grupie w całości.

5. WYMOGI PRAWNO-ADMINISTRACYJNE

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do Dyrektywy, wyboru rachunku adekwatności kapitałowej każdego konglomeratu finansowego dokonuje co do zasady koordynator, po konsultacji z innymi zainteresowanymi nadzorami. Dyrektywa pozwala na przyjęcie w prawie krajowym jednej, konkretnej metody dla tych konglomeratów, na czele których stoi podmiot regulowany działający na podstawie zezwolenia udzielonego w tym państwie. Jeśli jednak na czele konglomeratu finansowego stoi podmiot nieregulowany, stosowanie metody musi być zatwierdzone przez koordynatora. Prawo krajowe powinno, zgodnie z art. 6 ust. 2 zdanie 2, nakładać na regulowane podmioty wymóg posiadania zasad polityki w zakresie adekwatności kapitałowej na poziomie konglomeratu.

Rachunek adekwatności kapitałowej powinien być przeprowadzany przynajmniej raz w roku, bądź przez regulowane podmioty, bądź przez mieszaną finansową spółkę holdingową. W praktyce przyjmuje się dokonywanie obliczeń nawet dwa razy w roku (Holandia).

Zgodnie z art. 6 ust. 2 zdanie 5, wyniki rachunku oraz odpowiednie dane do jego przeprowadzenia winny być przekazywane koordynatorowi przez regulowany podmiot, który stoi na czele konglomeratu finansowego w znaczeniu określonym w Artykule 1 lub, jeśli na czele konglomeratu finansowego nie stoi regulowany podmiot w znaczeniu określonym w Artykule 1 – przez mieszaną finansową spółkę holdingową lub przez regulowany podmiot w konglomeracie finansowym określony przez koordynatora w porozumieniu z innymi właściwymi kompetentnymi władzami i z konglomeratem finansowym.

Podmiot stojący na czele konglomeratu jest obowiązany przeprowadzać rachunek adekwatności kapitałowej konglomeratu na podstawie danych dotyczących podmiotów regulowanych przekazanych przez podmioty regulowane oraz przez mieszaną finansową spółkę holdingową. Zgodnie z art. 6 ust. 5 koordynator może wyłączyć z rachunku adekwatności kapitałowej konglomeratu finansowego podmiot wchodzący w jego skład, jeżeli:

- 1) podmiot ma siedzibę w państwie nie będącym państwem członkowskim, jeżeli istnieją prawne przeszkody w przekazywaniu informacji niezbędnych dla efektywnego sprawowania nadzoru, z zachowaniem właściwych regulacji sektorowych dotyczących obowiązku odmowy udzielenia zezwoleń przez zagraniczne organy nadzoru, lub
- 2) podmiot ma nieistotne znaczenie z punktu widzenia celów nadzoru uzupełniającego, lub
- 3) objęcie podmiotu nadzorem uzupełniającym ze względu na jego cele byłoby niewłaściwe lub mylące. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli miałyby zostać wyłączone co najmniej dwa podmioty, które łącznie mają istotne znaczenie z punktu widzenia celów nadzoru uzupełniającego.

Przed dokonaniem wyłączenia, koordynator, z wyjątkiem przypadków nagłych, zasięga opinii krajowych i zagranicznych organów nadzoru. Podmiot wiodący ma obowiązek udzielić krajowym organom nadzoru lub zagranicznym organom nadzoru informacji o podmiotach regulowanych wyłączonych przez koordynatora na podstawie art. 6 ust. 5 lit. b i c, które mogą ułatwić sprawowanie przez nie nadzoru nad tymi podmiotami regulowanymi.

6. PODSUMOWANIE

Ze względu na to, że nie znaleziono do tej pory narzędzi opisujących w sposób uniwersalny i wiarygodny konglomeratu w całej jego złożoności i różnorodności, jedyną możliwością pomiaru adekwatności kapitałowej wydaje się tu indywidualne rozważenie każdej sytuacji, to znaczy każdego konglomeratu, pamiętając w dodatku o tym, że jego istotne cechy mogą zmieniać się pod wpływem podejmowanych przez tworzące go podmioty decyzji natury ekonomicznej jak i pod wpływem zjawisk występujących w otoczeniu prawnym, rynkowym i politycznym.

W przypadku korzystania przez koordynatora z metody II, III, a w szczególności trudnej do przewidzenia z punktu widzenia podmiotu dominującego metody IV, od nadzoru wymagane będzie wnikliwe i odpowiedzialne podejście do oceny adekwatności kapitałowej, w szczególności pamiętając, że funkcjonowanie w konglomeracie stanowić może dla podmiotów nadzorowanych nieoczekiwaną czasem konieczność zwiększenia utrzymywanego kapitału.

Wkrótce prawdopodobnie rozważania na ten temat wejdą w fazę analizy pierwszych decyzji podejmowanych na podstawie aktów prawnych implementujących do krajowych systemów prawa postanowienia Dyrektywy jak i wyciągania wniosków z doświadczeń kilku pierwszych lat funkcjonowania nowych regulacji³⁰⁾. Na razie pozostaje nam założyć, że podejmowane kroki odpowiadają celom sprawowanego nadzoru i pozwolą cele te osiągnąć.

---

³⁰⁾ O ile w Polsce ustawa z 15 kwietnia 2005 r. o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego (Dz.U. Nr 83, poz. 719) weszła w życie 13 czerwca 2005 r., o tyle w Holandii nadzór nad konglomeratami finansowymi sprawowany jest na podstawie Protokołu – porozumienia między Bankiem Holandii a Nadzorem Ubezpieczeniowym w sprawie objęcia konglomeratów finansowych i niefinansowych nadzorem nad instytucjami kredytowymi i ubezpieczeniowymi z 12 października 1999 r. Odpowiednie ustawy obowiązują od 1 stycznia 2005 r. w Austrii i w Niemczech. Finlandia, Słowenia i Węgry mają odpowiednie akty kilka miesięcy dłużej, jednak i tak odnosić się one będą do sprawozdań finansowych za rok 2005.

